

TELEGRAFUL ROMANU

Telegraful ese de două ori pre septemana: Duminecă si Joi'a. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la espeditur'a foisi, pre afara la c. r. poste cu bani zat'a prin scrisori francate, adresate către espeditura. Pretiul prenumeratiunii pentru Sabiu este pre anu 7 fl. v. a. ear pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pen-

Nr. 2.

ANULU XXII.

Sabiu, in 6/18 Ianuariu 1874.

tră celealte părți ale Transilvaniei și pentru provinciile din Monarchia pre unu anu 8 fl. și pre o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. și teri strene pre anu 12 1/2, anu 6 d.

Inseratele se plateșc pentru întâia óra cu 7 cr. sirulu, pentru a doua óra cu 5 1/2 cr. și pentru a treia repetare cu 3 1/4 cr. v. a.

Invitare de prenumeratiune la „Telegraful Romanu“

Cu incepului anului 1874, se deschide prin acésta prenumeratiune nouă la acesta foia.

„Telegraful Romanu“, va fi că pâna acum de două ori pe septembra Joi'a și Duminecă, înse in formatu mai mare.

Pretiul abonamentului pre anulu intregu e:

Pentru Sabiu 7 fl. pe 1/2 de anu 3 fl. 50 xr., pe 1/4 anu 1 fl. 75 xr. v. a.

Pentru Monarchia austro-ungură pre anu 8 fl. pe 1/2 anu 4 fl. pe 1/4 anu 2 fl. v. a.

Pentru Romani'a și stranătate, pe anu 12 fl., pe 1/2 anu 6 fl., pe 1/4 anu 3 fl. v. a.

DD. abonanti suntu rugati a nu intardi cu tramitera prenumeraliunioru.

Adresele ne rugâmu a se scrie curatu, și in locu de epistole de prenumeratiune recomandâmu on. publ. avisurile postali, (**Posta-Utal-vány. — Post - Anweisung.**) că impreunate cu spese mai putine și că mai sigure pentru inaintarea banilor de prenumeratiune la

Editura „Telegrafului Romanu“ in Sabiu.

Sabiu 5 Ianuariu.

Proiectul celu nou de impartirea teritoriale a regatului Ungariei este și astăzi obiectul care nelinișcesce o mulțime de spire.

Fiindu ca s'a datu și in fîr'a nostra óre-care espressiune parere cătă si ce avemu sa tienemo de acestu projectu, nu ne vomu ocupă acum cu aplicabilitatea lui geografica și etnografica, ci ne vomu in-dreptă privirea asupr'a unui fenomenu jurnalistic ce amu avutu ocasiune sa-lu vedem in decursul desbaterilor celor multe asupr'a projectului din cest'üne.

Ce se vede din vorb'a cea multă cătă se face asupr'a projectului? Se vede ca la unu li e frica ca acesta no va duce cu succesu din centru magiarisarea spre marginile regatului, și la altii ca li se derima privilegiele, prin cari ei erau positiu pusetiue de a impilă, mai reu, că aici, asupr'a căroru se vaiera ca ii im-piléza. Va se dica, nimenea nu-si bate capulu cu facilitarea administratiunei, carea ore sa fiu lucru de capetenie in imprejurări cum suntu cele presente ale nostru; fia-care din partea sea cugeta numai cum aru frage toti carbonii la ó'a sea. Unu astu-feliu de fenomenu este unu dintre cele mai triste, pentru ca este doav'a cea mai batatoră la ochi de nematuritate politica.

Unu statu nu este numai o asociare trecătorie, de adi pâna mâne, că celu putinu, trebuie sa fia o asociare stabile a cetățenilor. Dara că sa fia asiă, cetățenii acesta intruniti intr'unu statu trebuie sa caute multiamirea reciproca a intereselor tutororu, pentru că toti sa fia moralicesce legati cu atât mai stresu de intregul asociarei, de statu. Unde vedem in se aspiratiuni atât de diverse și atât de egoistice și inca trămbitiate cu

o vehementia precum o vedem in mai multe diurnale, spunem dreptu, ca nu scim ce sa dicem, vedem o ignorare totală a intereselor, prin care sa se sustina societatea, vedem o provocare continua a reszelului interno a tuturoru contra tuturoru. Deceas astu-feliu e a se intielege patriotismul nu pricepem, presupunem inse ca nu gresim când dicem ca astfelui de patriotii nu zidescu, ci risipescu patria.

Intre astu-feliu de imprejurări regimul și diet'a este chiamat a se radică preste slabitionile, cari le observează in mass'a cea mare a populatiunei și a căută sa impacă ele prin proiectele sele interesele reciproce ale cetățenilor.

Fia dura proiecte de impartire, fia de interes naționale, fia ori-ce proiectu, ele sa aiba in vedere pre toti cetățenii fără privire de partida și colore politica, său naționale. Dica atunci jurnalistic a sanatisata ce va vrea, regimul va triumfă și va deveni salvatorul alu patriei. Aru fi sa continuă inca, înse consecintele din cele dîse le pote astă ori și care.

Maj. S. Imperatulu și regele a plecatu in 13 la 9 1/2 óre sér'a dimpreuna cu suita sea la Viena.

Sectiunile dietei au avutu in 13 Ian. n. o consultare preliminaria asupr'a legei pentru darea funduaria.

In ministeriul de justitia reg. ung. s'au facutu pregatiri pentru elaborarea unui codice civil.

Securitatea publica este fără amintiata in mai multe comitate. Din cauza acesta mai multe municipie s'au rugat u de regimul a introduce dreptul statariu.

Alegerea de deputatu in Panciova este interdisa. Causile se dice ca suntu demonstratiunile cele rebele ale serbilor din acelui tienutu.

Alegerele la senatul imperial din partea cehilor au datu prim'a dovada manifesta despre existența unei noi partide intre cehi, carea se numesc a cehilor junii și carea voiesce cu ori ce pretiu sa parasescă politică passiva urmată pâna acum. Partita junii a cadiutu cu alegerele in cele mai multe cercuri. Inse tocmai caderea acesta, dicu mai multe diurnale, va produce o reactiune mai puternica din partea cehilor junii, carea se va termină cu de vingerea passivistilor cehi.

In sér'a de anulu nou a fostu primire mare in palatul domnescu din Bucuresci. Prințipele Fridericu de Hohenzollern, cor-pulu diplomaticu și alte patru sute persoane au fostu ospetii domnitorului Carolu.

In Serbi'a a votatu săpein'a emiterea de a harthii ipotecarie de căte 1000 franci cu usura de 6 și 7 percente. Emissiunea se face in Londonu și are de scopu calmarea crisei erupte asupr'a realităților.

Guvernul Serbiei a micsorat in-tr'onu gradu fără însemnatu bugetulu ministeriului de resbilo să a sporit fără multu pre acel'a alu instructiuni publice.

La 27 ale currentei, se voru face la Londonu două mari metinguri: unulu, inspirat și condus de lordulu Rosello, avendu de scopu a esprime Germanilor sympathie ce au Englesii protestanti pentru politică urmata de guvernulu din Berlinu in privint'a clerului catolic din Germania și altulu, preparat de uniunea catolica din marea Bretania și presidat de ducele Norfolk, avendu de scopu se esprime sympathie catolicilor englesi pentru coreligionarii loru germani.

Regele Portugaliei a deschis in diu'a de 2 Ianuariu parlamentulu, a cărui legislatura espira cu scăzuta sessiune. Mesajul nu mentionă de cătu cestiuni de simpla administratiune interioare.

Revista diurnalistică.

In privint'a nouei arondări a Transilvaniei „Középpárt“ se exprima in urmatorul modu:

Partea cea mai dificile a impartirei celei noue, Transilvania, după cum spun cunoscorii referintelor de acolo a succesiu mai bine la impartirea cea nouă. Fără indoiela înse dintrę cele 8 comitate transilvanene comitatul Brasovului a succesiu mai bine in tōte privintiele. Adeverat ca Treiscaunele perdu independentia loru. Acest'a înse o sacrificie se cuii din treiscaune bucuroși, deca sciu, ca pentru pretiul acesta înainteza binele patriei. Dealmintrea și Brasovul e unu centru fără naturalu pentru treiscauneni, mai naturalu decăto Kezdi-Vasachelyulu și decăto Sepsi-Szl-Giorgiulu și asiă mai curențu se incorporăza Brasovului in se-cuime decăto secuimea in Brasovu. Preste acestea fiindu Treiscaunele in comitatul celu nou prevalente și voru aduce la valoare influența. Nu mai putinu nimerita este construirea comitatului Turdei și in genere nu suntemu de parorea aceloră cari alla defecte in construirea acestui comitat. Sa consideră acestia referintele tranne si se voru pote cu-rendu convinge ca partea acesta a Transilvaniei alta-feliu nu s'a pututu împarti. Cumca scaunulu residintei comitatului nu s'a pututu pune in Bistritia, ei in Regenul s. are rationea ca de cătă Regenoul se află la marginea comitatului, negotiul de pre Moresiu 'lu face centru naturalu, și apoi și populatiunea locuiesce parte cea mai mare mai aproape de Regenul decăto de Bistritia. In impartirea cea nouă a Transilvaniei este una comitatu pre care trebuie sa-lu desaprobatu categoric, acesta e: fortarea scaunelor Mu-resiului, Odorheiului și a Ciucului precum și o parte a Cetăției de balta intr'unu comitat.

„Reformă“ din Pest'a se occupă seriosu cu representatiunea sasescă din Universitatea fundatul reg. in unu articulu de fondu care slăvesc in modulu urmatoriu:

Dupa parerea nostra diet'a ungara dimpreuna cu regele incoronat u dreptu de a dispune necondițiunato prin legislativa asupr'a teritoriului tñerei. Nu există cetățeniu, nu corporatiune, nu teritoriu carele său carea sa stea astă de cerculu de dreptu alu dietei și carele său carea aru pote pretinde sa dispuna asupr'a afacerilor sele fără de dieta imme-diata cu corón'a, ori care aru pote pretinde o prerogativa, prin carea decisiunile dietei sa se conturbe. Nimică din tōte acestei astă de interesele individuali și corporative ale cetățenilor și interesele statului, cari stau deasupr'a acestor'a. Pentru acea alege tñera intrégă in dieta, pentru că acesta sa fia in stare a consideră interesele tñerei intregi in legile ce le aduce. Reprezentantii poporului alesi din teritoriul locuit de sasi inca siedu in dieta. Ei potu secolu sa aduca la valoare parerile loru despre regularea acelei părți de tñera, carea ei o cunoscemai bine. Diet'a va decide apoi și in conclusele ei nu va consideră numai interesele generale ale tñerei, ei intru cătu aceste voru armăni in cele generali și pre cele separate ale teritoriului sasescu fiindu basate pre fapte istorice, locale și limbistice. Nu va aflare demne de considerație protestele cele ce au o baza falsă și continu provocări de luptă din partea Universității naționale sasesci. Intelepciuinea regelui Andrei, carele intre alte bune dorintie a poftitu naționali sasesci sa fia unu poporu dela Orastia pâna la Draos, nu se poate,

in cele din urma, luă de cinoșur'a politicei statului pentru toti seculii. Deceas vre-unu documentu istoricu desemna direcționea politicei statului spoi acea direcție nu pote fi altă decăto nisuntința tuturoru regilor Ungariei și a intregei națiuni ungare, că Ungaria sa fia ună dela Carpati pâna la Adria, său vorbindu in limbagiu sasiloru — dela Pojona pâna la Draosu.

In „Pester Lloyd“ publica Ed. Horn unu ciclu de articuli sub titlulu: „La reformă economie statului.“ Articolul ce-lu avem dinaintea ochiloru tratéza pre largu miseri'a cea mare financiale și arăta ca bugetul anului 1874 este incheiatu cu unu deficitu de 72 milóne. Cifrele acestea suntu alcum după date oficiale. Spre a avea cine-va idea chiară despre situația financiară a tñerei trebuie sa eruzeze cătu de mari suntu intratele reale ale statului și totu asiă cătă suntu ero-gatele reale. Numai eruindu cine-va cu acuratetia acestea va putea cunoșce starea cea adeverata a finanelor și numai atunci se potu eru și medilócele cum sa se indepteze miseri'a cea mare.

Alalta-ieri avuramu scirile din Spania despre returnarea guvernului dñi Castelaru, ieri primiramu telegram'a din Parisu, care ne anuncia demisiunea cabinetului dñi Broglie. Prim'a scire este rea, căci pote va arunca din nou nesericită peninsula pre calea aventurelor monarhice; secund'a bona, căci se pare că minoritatea camerei dela Versailles a inceputo sa devina majoritate și pote va aduce la carm'a tñerei pre ómenii cari reprezinta adeverata' ordine, și tōte libertățile și drepturile Franciei moderne.

Asceptando in privint'a ultimului evenimentu resultatul deliberării maresialului Mac-Mahon, ne vomu ocupă adi mai multu de celu înăi, pentru care avem aminte din diuarele straine cu dat'a de 5 si 6 Ianuariu.

Estragemu de pre o corespondintia, cu dat'a de 28 Decembre din Madridu, către Independența belgica, in privint'a neintelegerii dintre d. Castelaru și majoritatea cortesiloru, urmatorele detalie:

„D. Castelaru, voindu se intrebuinteze tōte medilócele de conciliare, a avutu cu d. Salmeron o nouă intrevedere dela 6 pâna la 8 óre, ieri sér'a.

Cericile formulate de d. Salmeron erau acestea:

Sa se schimbe indata ministrii de interne și de resbelu, și mai tardiu acel'a de finanțe, precum și generarii cari comanda divisiunile in provincii.

Sa se parasescă politică urmata pâna acum de ministeriu, și mai deosebitre de ministerul de interne, apropiându-se de program'a centralui camerei din care sa se ia și noi ministrii.

Sa se pună indata in desbatere constitutiunea federală, facandu-se transacțiuni cu celealte partile pre cătu se va putea.

Sa se organizeze armata și sa se incredinteză directiunea operatiunilor militare unui consiliu de resbelu, asemenea celui ce avea Austri'a odinioră.

Sa nu se numește presedintele republicei decăto după votarea definitiva a constitutiunei federale și a legilor organice cari suntu mai esentiale.

D. Castelaru a declarato dñi Salmeron ca este departe de a-i imparti ideile și ca va referă colegilor sei intruniti in consiliu, ceea ce a și facut indata.

Ministrii de interne și de resbelu să grăbitu a-si oferi demisiunile pentru a

facilită consiliarea atât de dorita de tota lumea, afara de intransiginti.

Cei-lalți colegi ai dlui Castelaru au respinsu basele formulate de d. Salmeron și toti au fostu de parere sa se publice unu memoriu justificativ de actele guvernului in tota tempulu cătu au fostu suspendate siedintele parlamentarie.

... In urm'a consiliului de ministrii, care a tienutu dela 10 ore săra pâna la mediul noptiei, d. Castelaru, impreuna cu d. Figueras, s'au dusu la d. Salmeron, pentru a-i face cunoscută decisiunea irevocabile a ministeriului.

D. Figueras, care deploa mai multu decât ori cine acestu antagonism, a facutu unu ultim ușlu simtiemintelorui dlui Salmeron. Totulu inse a fostu in zadară.

Deschidiendu-se apoi cortesele, fiindu in desbinare capulu puterei executiive cu capulu puterei legislative, dupa o desbatere care a durat 14 ore, dela 2 dupa amedi pâna la 4 din dimineața, 120 voturi contră 100 s'au pronuntiatu de două ori in contra guvernului Castelaru.

D. Castelaru si-a datu dimisiunea indata.

In urm'a acestei dimisiuni, eata cum s'au urmatu lucrurile, din cele ce ceteru in la "République Française" dela 6 Ianuaru:

La momentu, dupa retragerea dlui Castelaru, unu oficiaro petrunde in sal'a siedintelorui si presinta dlui Salmeron, presidintele Cortesiloru, din partea generalului Pavia, capitano generale al Madridului, o epistola, prin care cerea disolverea Cortesiloru.

In fatia acestei cereri, mai multi din deputati cari votaseră in contra dlui Castelaru, iu róga se reia puterea, d. Castelaru refusa.

Pre cându se petrecéu acestea, o compania din gard'a civila navalese in sal'a Cortesiloru si incepe a goni pre deputati; iera pre piatia, in giurul locului, generalele Pavia, inconjuratu de statul seu majoru, si privindu cum se dau representantii tieri afara din adunare, stă la spatele tunurilor cu gurile intinse spre palatul Cortesiloru.

Acesta operatiune terminata, nouu ministeriu, esit din acestu pronunciamente militaria, s'a compusu in modulu urmatoru:

Maresialolu Serano, presedinte; Sagast'a la esterne; Zavala la resbelu; Figerola la justitia si culte; Becera la comerciu si agricultura; Echegaray la finacie; Garc'a Ruiz la interne; Topeto la marina.

Mai toti acesti ministri suntu din omeni cari au facutu revolutiunea dela 1868 si cari au stabilitu si sustinutu monachi'a lui Amadeu. Unii din ei se numescu democrat radicali, altii conservatori, altii liberali, altii progresisti, altii democrat liberali, dara toti formându o coalitiune in contra republicaniloru propriu disi.

Cătu pentru generalul Pavia, elu face parte din acea spusa de generari, curtesani ai tuturor regimoriloru, adi pentru unul, mână pentru altul, si totudun'a pentru care ii da mai multu. Acestu generalu era acum doi ani capitano generala la Cub'a, apoi comandante in Cataloni'a, in urma siefu superioru elu armatei de Nordu in contra carlistiloru, unde s'a lasatu se fia batutu in mai multe rendori. In ultimii tempi a luptat contra federalistiloru si s'a distinsu prin energie sea rece si cruda. Elu este, in fine, care a luate Sevil'a si Valenci'a din mâine insurghitoriloru, impuscanu sumariu unu mere numero de invinsi.

"La République française", dandu aceste ameninte, se intréba apoi: Ora Spania, in care revolutiunele nu se marginescu numai in capitala, ci ele se decidu si se consacra in provincii, recunoscova nou'a stare de lucruri, esita dintr'o lovitura de politia? Ce voro dice Andalusi'a, Aragonul si Estramadur'a? Ce voro face Barcelon'a, Sevil'a, Cadix si alte asemenei mari centruri republicane, in fatia guvernului ce li se impune de unu generalu de contrabanda? Dejă adauge: "La République", o telegrama, publicata de "Times", anuncia ca generalele Mo-

riones aru si tel-grafatul oficiale la Madridu, ca si densulu si armat'a sea nu recunoște altu guvern decât pre acela alu dlui Castelaru. Asemenea generalul Abarzuz'a, reprezentantele Spaniei la Parisu, se dice ca si-aru fi datu dimisiunea.

Apoi telegram'a ce o reproducem adi dupa "Monitorul oficiale" dejă anuncia o modificare in ministeriulu decretat de generarele Pavia, si nu e de mirare, că mână o alta telegrama sa ne vestescă o alta schimbare generale si radicale. In fatia dara acestei stări de lucruri atât de schimbătoare in nefericita peninsula, nu putem sa ne mai pronunciăm cine va avea ultimul triumf: impregiurările singure si dibaci'a celor mai inteliginti ni lu potu areta.

O telegrama dela Santander, cu data de 3 Ianuaru, comunica ca positionea lui Moriones este dificila. Noue trupe carliste sosescu continuu si occupa positionari intre Bilbao si armat'a lui Moriones. Totalele acestor bande carliste se urca la 20,000 omeni, sub comandantele lui Elio si Don Carlos.

Mesagiulu dlui Castelaru.

Mesagiulu guvernului a fostu cestit in Cortesi de către dlui Castelaru. El constata mai intâi prudintia cu care guvernul a usato de puterile ilimitate ce i s'au incredintato, lucrându cu promptitudine si energia in contra ori cărei incercări de desordine si de conspiratione. Ordinea a fo-tu mentionata pretutindeni. Afara din ras'a in care se intinde resbelulu, tōte clasele s'au ocupat cu activitate de lucrările loru. Din nefericire, o criminale insurectione, tindiendo a rumpe unitatea patriei (acesta opera démoda de mirare de atâta secole) facendu-se stăpâna pre un'a din cetățile nōstre cele mai puternice, cele mai bine aprovisionate cu arsenale, cu vase de resbelu formidabile, mentine, la adaptul forturilor inespugnabile, drapelul seu blasphematu, si da passiunilor demagogice sperant'a resurectiunii. Lips'a de trupe si de recurse intârziu luarea cetăției, carea, cu tōte acestea, nu poate se nu cada in currendu la picioarele adunări, mai cu deosebire deca se va tiené sotocela de activitate si de energie a impresuratorilor, de coplesirea si de penuria a impresuratorilor.

Mesagiulu denuncia complicitatea directa a insurghitorilor Catargenei cu bandele carliste, cari s'au sporit de cănd a inceputu assediul. Recunoscă ca resbelulu carlistu s'a agravat într'unu modu teribile, din cauza ca inimicu au profitat de desorganisarea fortelor guvernului, de nedisciplin'a armatei si de divisiunile liberarilor.

"Nu uitati, dice, ca suntemu in resbelu. Totulu trebuie sa se sterga in fat'a resbelului; nu este politica posibile afara de politic'a resbelului; nu uitati ca resbelulu pune in periculu jun'a nōstra republica, antic'a nōstra libertate, cuceririle civilisatiunei si drepturile ce avemu de a exista că poporu modernu, că poporu europenu.

"Nu uitati ca politic'a resbelului este o politica anormală; ea cere suspendarea cătoru-va functioni sociale, sacrificiulu transitoriu al cătoru-va libertăți, precum frigurile ceru suspendarea alimentării ordinare, deca acesta este necesar pentru a scapă vieti'o. Afara de aceste medilöce politice, trebuie sa mai aveti in vedere unu scopu politicu. Trebuie inca sa ne aducem aminte, in acestu momentu cându institutiunile nōstre politice nu suntu decât in nascere ora cum, ca ori-ce nou nascutu este imperfectu; trebuie sa avemu că obiectivu nu o republica de scola seu de partida, ci o republica natiunală, care, prin mladiarea ei, sa se potrivescă ou circumstantie, sciindu se transige cu credințele si cu deprinderile ce intalnesc in giurul ei, indestul de intelectua că se nu alarmeze nici o clasa de cetățeni, indestul de forțe că se incerce tōte reformele necesare si se garanteze interesele legitime si sperantiele generatiunilor cari se nasco,

impaciente a realiză noue progrese in societățile umane. Dara medilöce politice nu ajungu pentru a termină resbelulu, trebuie in acelasi tempu si medilöce militarie.

"S'a declamatu multu contra armatei, dara, cu cătu inaintâmu in viétia, cu atât velemu mai chiaru necesitatea absoluta de a avea o armata.

"Guvernul a facutu ore cari silnicie cu scopu de a consolidă armat'a, prin repunerea in vigore a ordonantelor pentru restabilirea disciplinei, prin reorganisarea artilleriei si prin distribuirea de comandamente la generarii din tōte partidele, ceea ce da armatei unu caracteru adeverat natiunale. A o recrută, a o armă, a repune in vigore ordonantele relative la disciplina; a o face totu atât de sprintena că se nabușescă ori ce reșebla in germanele ei, pre cătu si de rabdatore că se indore ostenele resbelului, acăstă a fostu operă cătoru-va dile.

"Dejă aceste silnicie au produsu mari rezultate. Armata a combatuto pentru republica la Barbarin, la Montejurra, la Estella, la Bergas. Armata Cataloniai, odinioara nedisciplinata, a facutu pentru caus'a republicei minuni de eroismu. Pentru că resbelulu in contra insurectiunei sa se pote continua cu vigore si sa se termine cu succesu, trebuie indata sa se autorizeze chiemarea de noi reserve. Poporul armat contribuie inca a sustiné caus'a libertăției prin formarea de militii, in care toti spaniolii, fără exceptiune, coopta la aperarea natiunala.

"N'amu scapatu de tirani'a regilor pentru a căde in tirani'a partidelor. Acei cari se plângu de decadint'a spiritului publicu potu sa-si reamintescă voluntarii de Mora si de Ebru ardiendu-si ultimele cartusie, fără a perde sperant'a; voluntarii de Bilbao, cari, stimulati de exemplu, au datu proba de o energia egale cu a parintilorloru loru; voluntarii de Olot, de Puycerd'a si alti multi asemenea, in fine voluntarii de Tortella, cari dupa ce s'au perduto casele si bunurile, se consola in miseri'a loru si in torturile fomei, fiindu ca si-au pastrat libertatea si republica.

Aci d. Castelaru constata, ca cheltuielile resbelului, in tempulu interimului parlamentariu, s'au urcatu la 400 milioane reali.

Trecendu apoi la cestiunea reformelor necesarie, dice, ca cele mai urgente au de objectu instructiunea obligatorie si gratuita, data cu cheltuiel'a statului; desfiintarea a ori-ce servite si a orice sclavagiu, pentru că toti cetățenii se fi liberi pre teritoriul metropolei, că si diucolo de mări.

"Deca, continua d. Castelaru, supărându-ne indoitei miscări de conservare si de progresu, care impinge societățile a intră pre calea politica modernă, a-ti asiediă unu guvern stabilu, Europa va recunoscă indata republica nōstra. Nici o natiune n'are antipatia invicibile in contra formei republicane: tōte dorescu sa văda in Spai'a unu guvern, care sa garanteze ordinea si interesele atât de inseminate, pentru cari comerciul universal se gasesce isvorul in bogatul nostru pamantu."

Mesagiulu adauge apoi, ca guvernul va prezintă documentele relative la asacarea Virginios. Aceste documente probă ca s'a inlaturat resbelulu, măntinându-se principiele dreptului internațional. Situația s'a meliorat sub diverse raporturi: ordinea este mai multu asicurata; susu, autoritatea cere mai multu respectu, josu se observa mai bine; armata a redobândit disciplina si spiritul de subordinare; rescolele dilnice au incetat, ayuntamentele nu mai exercita acele dictature locale, cari reemintescu cele mai rele dile ale evului mediu.

"Ordinea, autoritatea repausa pre base solide. Trebuie sa inchidem pentru totu-deun'a eră rescoleloru popolare si a pronunciamentelor militare. Trebuie că poporul sa scăe ca pote obtine totalu ceea ce este justu prin sufragiul universal si ca baricadele n'aru puté aduce decât ruin'a si disordinea lui. Trebuie că armata se scăe ca este formata pentru a sustiné legalitatea, ori care aru

si ea, si pentru a se supune cortesiloru, ori ce aru decide ei. Există din fericire acesta convingere universala ca republica este autoritatea si libertatea, dreptul si datoria, stabilitatea si progresul, cea mai complexă si cea mai flexibilă din tōte forme inspirate de rațiune, si in fine termenul sicuru al revoluționilor si portul sperantelor celor mai generoase."

Este urgente a o face intr-un modu stabil, a o intemeia pre consumul universale, si a aduce la densa tōte partidele liberali, desbracate de egoismul care insotieste puterea, a chiamă la densa tōte clasele, arendu unor ca co-dens a progresului este sicuro, de-st pacificu, si altora, ca in ea necesitatea conservarei se impune cu forța cea mai irresistibila, adeca cu forțele intrunite ale intregei societăți. Adoptandu o conduită de consiliare si de pace, care potolesc spiritul, in locu de a-lu escita, a-ți pute prin ea se apelati de injustitie presintă la justiția definitiva, si când ea va si trece perioda luptei si a pericolului, ve va fi iertat a ve inchiide in iutarea caminului, că onii ce a-ti binemeritatu dela cestiunea titulu de propagatori si conservatori ai republicei spaniole.

(La République française)

La cestiunea usurei.

(II.) E cunoscută si recunoscută rezultatul celor mai noi scrutări pre terenul istoriei primitive (a omenirei), ca adeca omulu numai prin unu procesu de perfectiunare ce a durat mii de ani, s'a radicat la civilisația sea de astazi. Trăpătă intâia si fondamentul desvoltării sociale mai inalte, au fostu aceleasi, cari suntu si astazi, adeca: Luncarea conșcia si computata, in dreptata spre unu scopu determinat.

Scopurile si rezultatele acestei lucrări au fostu conservarea individualui si a genului, de aceea lucrarea sa in dreptata spre castigarea nutrementului, locuintei si imbracamintei lucratorigului si a urmatorilor sei mai de aproape. Lips'a si cunoșcerea folosului seu propriu, mai de parte varietatea conditiunilor vietiei din afara, provenite din insusirile fisice ale tieri locuite, in urma poterile fisice si spirituali neomogene si desteritatea individualilor singuratoce in castigarea trebuinilor vietiei, au frantu acestu egoismul si acăstă omnilateralitate fortata a omului, au impreunat pre omeni in societăți mai mari, regulate si tenuale lauita prin legi conventionali, au adus cu sine bucatirea lucrului si imparirea cooperativa a lucrului.

Urmările necesare ale acestui pasiu gigantic in progresul civilisației suntu chiare. Totu iudicidul de o capacitate de medilou si in stare sa lucre mai multu decât cere cea mai misera conservare a vietiei, totu insulă pote prin acestu superplusa sa-si castige o avere seu sa-si intrebuinteze suma intreacătorii a lucrului si temporului pentru producerea, invenția si ameliorarea masineriei de lucru; acăstă masină face pre lucratorigu capabil de a castiga si produce mai osiora si mai multa pentru sine seu pentru altii, si acăstă suma intreacătorii a lucrului seu, acăstă avere crutata, prin conlucrarea mai multor, prin relațiile reciproce intre singuratoce membrii ai societăției — prin comeciu, — se poate pune spre fructificare, adeca seu se poate schimba cu alte produse ale lucratorigului omenește, cu produse brute de ale naturei, seu pre lângă strictă suplinire in aceeași formă si cu resplătirea venitului se poate imprumută.

Nici una schimbă si nici unu imprumut nu se face fără castig si folosu in ambele părți. Celui ce cumpără si celui ce împrumută e obiectul de cumpărare necondiționat de unu mai mare preț, decât suma, carea o solvese pentru densulu, seu decât resplătă venitului, care trebuie platita după suma împrumută, căci la din contra n'aru împrumută si n'aru cumpără; pentru cumpăratorul ince si împrumutatorul prețul platită pen-

tră marfa, și interesul e o despăgubire destulă pentru obiectul de cumpărare său pericolii, cărora e espousu imprumutul în mâinile imprumutatorului.

Formarea cea nouă și gruparea societăției omenesci au facut posibila și au și fortificat desvoltarea și ocuparea oricărui individu în modu coresponditoru naturei și passionei, facultăților și trebuinților lor; au conditionat despartirea în caste și staturi, formarea meserielor ce se deosebesc de oalăta, artă și industriă, cari mergu în ună speciale direcții spre desvoltarea și perfectuirea lor.

Sub locuția intelegeremus noi ori-ce activitate omenescă îndreptată spre unu scopu determinat, și deosebim lucru roditoriu și nereditoriu, incătu adecă rezultatul acestui lucru cuprinde în sine său nu o invadare și promovare a societăției omenesci în ajungerea scopurilor și tientelor sale. Asiā d. e. radicarea piramidelor și scobirea muntilor, spre a face catacombe său temple în stânci, aru trebuī sa o numerătoare cele mai nereditorie lucrări, pre cându lucrarea cugetului unui Pythagor'a, de-să nu a datu unu rezultat păabilu, a fostu fără roditoriu.

Totu lucrula are unu óre-care pretiu și anume unu pretiu duplu: unu pretiu de intrebuintare și unu pretiu de schimb, cari nu atenția unulu dela altulu, ba adesea în același obiectu stau în disproportiunea cea mai mare. Asiā d. e. o secure său unu plugu simplu are unu pretiu de intrebaintare extraordinar mare lângă unu pretiu de schimb fără neinsemnatu; pre cându pietrele scumpe impreună în sine unu pretiu de intrebuintare minimalu cu celu mai mare pretiu de schimb.

Pretiul intrebuintării unei averi său lucru se determină prin sum'ă de lucru roditoriu, cu carea eu sum in stare a-lu presta și crutiā pre acest'a, pretiul de schimb inse prin sum'a lucrului strainu, cu carea eu mi-lu potu cașigă și insusă pre acest'a. Totu pretiul reprezintă dura óre-care suma a lucrului omenescu.

Totu ce are o valoare are și unu pretiu: și adecă pretiul reprezintă acea suma de lucru, pre carea eu rationalmintea sum gață a o solvă pentru cașigarea obiectului de pretiu, și carea mi se platesc mie că posesorul din partea altoră bucurosu pentru ca o cedează, deci pretiu totu-déun'a e mai micu decătu adereat'a valoare a obiectului, și se regulează prin:

1. Proportiunea, în carea să proviziunea cu trebuință către oală — proporțiunea între imbiare și cauțare — și imbiare prevalenta scade pretiul ori și cărei marfe, cauțarea prevalenta lu radica.

2. Rolosnici obiectului. Amu d. e. sa alegu între o secure de otelu și ună de feru, cari au pretiuri diferite, atunci mai bucurosu voiu solvă pentru cea dinăiu pretiul mai mare.

3. Greutatea mai mare său mai mică a producerei și inmultirei. Daguerotipulu a fostu și cu multu mai scump decătu fotografiea pre harthia, de-să e indereputul acestei în tota privință, și o statuță de marmură nu se poate dă cu acelui pretiu, cu care se dă unu tipar de ghipsu alătorei.

4. Preciositatea materialului brutu.

5. Pericolul mai micu său mai mare, care e impreună cu producerea, conservarea și transportarea marfii. Piétră siorecelui (arseniculu) și preparatele fulminești au de-a-si ascrije pretiul celu mare mai cu séma acestei impregurări; marfa unui contrabandit trebuie platita cu multu mai susu, că sub scutul unui importu liberu, pentru ca contrabanditului trebuie să i se plătescă și pericolul prinderii cu tota consecinție.

6. Monopolisarea. Cum se poate altera de tare prin monopolu pretiul marfurilor și cum se alterează întradereru, resultă din următoarele fapte: La introducerea monopolului sărei, pretiul acestei a eră numai $8\frac{1}{2}$ franci pr. punctu, sub Ludovicu al XV, sub apesarea monopolului său a urcatu în unele provincie punctul

de sare la 280 franci; sarea nostra transilvană în spesele de producție nu se urca în nici o mină preste 30 franci; pretiul de vânzare stă între 3 și 4 fl. Monopolurile tabacului dau 600—3000 procente.

Monopolul cumpărării prin Anglia a apăsa pretiul bombacului indianu la 1 penny per punctu și constringe că monopolul de vânzare pre cultivatorul tabacului din Indiā să plătescă punctul de catunul celu mai reu cu 47 penny.

7. Neplacerile fizice și morale, cari suntu impreunate cu ună său alta metoda de producție. Suntu multe meserii, cari suntu impreunate cu necurătirea, precum macelari, argisitori și a. Toti căi se aplică la atari meserii prețindu lese pentru lucru și castigă mai mari din capitalolu depusu, decătu face venitulu capitalului tierei în diametru. Mai suntu și alte meserii desprețuibile, cari prețindu unu premiu fără mare.

8. Desejnea său raritatea său chiaru și unicitatea obiectului. Raritatea animalului tiene pretiul unui fasanu asiā de susu preste acel'a alu unei gâini și desejnea sticlei și micsorădă pretiul de totu.

9. Passiunea (pretium affectionis).

10. Referințe speciali telurici cosmice și sociali, cari influențează numai în una locu și la unu tempu.

Recoltele reale au urcatu pretiul nutrementului, mai alesu în temporile tretoare, cându medilócele de transportu erau astfelii de nedesvoltate, incătu prisosintă unei regiuni nu se potea transporta la vecinătatea de 10 miluri. — Influența revoluționilor politice asupra metalelor nobile e cunoscută tuturor.

Incătu o avere poate garantă posesorului cu său fără de conlocarea acestui și rentă, notiunea acelei averi coincidează cu notiunea capitalului și rentă e sum'ă intrăgă, carea resultă din folosirea unei averi său unui capitalu pentru posesorul. Rent'a e simpla său curentă, după cum adecă capitalul său se nimiceste prin folosirea lui de odată său ramâne și mai departe folositoru. Asiā e dintre tota capitalele poterea de lucru a omului celu mai trecatoriu și totu-odată și celu mai mare capitalo, care da numai odată rentă, lucrul momentanu prestatu și medilocita pretiul lui, și care prin lucrul prestatu de locu se consumă și de către potere de locu nu s'ar folosi totalmente în momentulu producerei, acelu capitalu aru și perdutu pentru totu-déun'a, pentru că poterea de lucru a omului nu se poate rezervă, pastră și adună în unu magazinu în nici unu modo. Cela mai drastic contrast la acest'a ni-lu dau eternele și neperitoarele poteri ale naturii. Repediunea naturale a unui fluviu e izvorul unei produceri continue de poteri, și indată ce mi-o insusiesc devine pentru mine unu izvor de o rentă continuă.

Pamentul aratoriu și capitalul ce jace în trensulu, aducu posesorului o rentă continua, carea constă în medilócele de nutremento.

De comunu sub cuventulu capitalo se intielege mai numai unu capitalu de bani elocatu pre interesu, io acestu tratatul notiunea capitaloului o luamă în intlesulu definitiunei date mai susu, său lu numim capitalu de bani.

Scientia economiei naționali vorbesc adeseori de capitalu lipsu și de capitalu circulatoriu și sub celu dintăiu ea intielege acelu capitalu, care la trecearea sea în posessiunea altui nu-si schimba loculu, precum d. e. suntu pamentul aratoriu, casele, etablisamentele de fabrică și masineria acestoră; sub celu din urma intelegeremus înainte de totu bani și acea marfa de comerciu, care spre a poté dă o rentă trebuie să-si schimbe loculu, inse acestea notiuni nu suntu destul de precisu lipsate și căte odată nu se potu despărți bine în intrebuintarea loru concreta.

Rent'a carea mai susu o definimură de „sum'ă intrăgă a folosirei unei averi“ se numesce renta crudă, sub renta curată inse intelegeremus acea parte a rentei crude, care mai ramâne din acest'a, de către subtragemus:

1. Spesele de desdaunare a partei

din capitalu, caro s'au intrebuintat la folosirea acestui, și spesele unei meliorații eventuale a capitalului;

2. Plat'a lucrului intrebuintat la producția rentei;

3. Asecurantia. Sub acesta intielegemus acea sumă, de molte ori de locu neprecisibila, pre carea o pretinde totu imprumutatorului că resplata pentru pericolii, cărora e espousu imprumutul în mâinile debitorului, pericolul stricării său poate alu perderei totale. Aceasta asecurantia formează o parte însemnată în tota sum'ă de arenda și inchiriere și are cea mai multă influență asupra lipsării procentelor pentru imprumuturi de bani.

Acesta renta în genere se compută numai pre unu anu și se numesce renta anuale.

In vietiua de pâna acum a omenimel celu mai multu tempu s'au portat comertul cu tota bunurile immediatul între producătorul și consumantul și tota negociația de schimbă immediatul marfa pentru marfa. Acestu modu de comertu au suferit de cele mai mari defecte și a paralizat mai totalu ori-ce desvoltare. De o parte obiectele de schimbă proporționalmente în massa mare, numai cu greu și cu multe spese mari, ostenela și perdere de tempu, s'au potutu transporta la celu mai aproape tergu — la unu tergu mai departat nu se poate transporta de locu, — de alta parte posibilitatea schimbării era fără dubia. Cine voia să schimbe unu manufactu cu vite său grâu, nu era nici cându siguru despre aceea, ca avăva meseriașulu respectivu lipsă totom'a de vite său de grâu și la casulu contrarui trebuia să-si dea marfa neproporționalmente estina său sa o duca lăra acasă cu o dauna sigura.

Acesta lipsa au constrensu poporele de-si tardiu, și pre cele mai multe în tempul istoricu, a-si escugetă una medilocu de schimbă, alătorei de egala și de unu pretiu gală, care se poate intrebuinta la platirea ori și cărui obiectu posibilu de schimbă și care cu o massa mică impreună în sine unu pretiu mare; astu-felii era ușor de transportat, lipsă a fortuitu inventiunea și primirea banilor. O alta urmare a greutăților susu numite în schimbarea marfurilor a fostu formarea unei clase deosebite de oameni, cari se ocupau numai cu cumpărarea său vindecare marfurilor pre lângă posibilul căscig, și acestia suntu neguțători — și în urma lipsării a adusu cu sine desvoltarea comertului.

Astăzi tota lumea intrebuintădă acestu instrumentu medilocitoriu de schimbă și lumea civilisată lu folosesc eschisiva le încheiarea negociaților de origine soiu.

Celu mai usuatu materialu, care se intrebuintă și se intrebuintă de bani, suntu metalele nobili aurulu și argintulu, în alu doilea rang aramă, brontiulu și alte compoziții de metale, la carea tempul mai nou — cei trei secoli din urmă — au adausu harthia în forma de semne de bani, note. —

De oarece intrebuintarea banilor erătia atât de multă lucrare și a facutu cea mai mare parte a comertului nostru și a civilizației de adi posibilă, urmărește naturalu, ca i se ascrie unu pretiu fără mare. Bogăția reprezintă oarecare parte însemnată a bogăției naționale întregi și a avelei și de aceea trebuie să solvăm pentru intrebuintarea banilor o rentă că și pentru ori și care altu obiectu de pretiu, fia elocatul în ori și ce modu. Rent'a, de carea se bucură imprumutatorulu după imprumutulu său, o numimă interesu său cameta și de oarece aceste interese de regulă se compută pre unu anu și că o parte aliquotă a capitalului imprumutatului în părțile de o suta că în procente, numerulu, care exprime proporțiunea între sum'ă imprumutului și interesele anuale, interesuriu normalu alu sumei, care poate fi maximul său minimul său regulat și determinat prin usu și relații din afară constantă, său prin datină tierei său prin legi.

Cauzele și temeiurile, care determină acestu interesuriu normalu, său lipsarea

procentelor suntu coprinse în cauzele, care detin murescu în genere pretiul marfurilor și între acestea mai cu séma sunta:

1. Proportiunea în carea să intiebere și cauțarea către oală. Bani su-perflui scadu procente, fiindu ca nu întrebă nimenei după densii, pre cându lipsă banilor radica procentele.

2. Pericolul mai micu său mai mare alu perderei, cărei e espousu imprumutul în mâinile debitorului. Cu cătu e mai mare ipoteca în comparație cu sumă imprumutului și cu cătu e mai stabilit pretiul ei, cu atât imprumutul ce se poate capăta după dens'a e mai mare și este, pre cându o ipoteca cu calitatea contrarie cu greu, și cu multe spese mediocește unu imprumut. Spre exemplu: Pre o casă din cetate asecurată, carea se află în stare bună, în pretiu de 50,000 fl. se poate capăta unu imprumut de 25,000 fl. cu 6% pretotindenea mai usioru, decătu unu imprumut de 10,000 fl. pre o ipoteca de asemenea pretiu în bucate său vite cu 10%. Cambiala se recomanda aici prin folosirea și escomptarea sea mai bine decătu obligațiunea.

3. Referințe sociale deosebite. Oneșteata său punctualitatea debitorului, verosimilitatea, ca capitalul impreuna cu interesele se va plăti la tempul său, său prin execuție judecătorescă.

4. Monopolisarea, adecă concentrarea sumelor existente de bani în mâni putinete. Cu cătu în o lăru suntu mai puținii posesori mari de bani, cu atâtă concurență în oferte e mai mică, cu atâtă înse și mai mare și mai arbitrară interesuriu normalu, fiindu ca capătalii în astu-feliu de giurări se folosesc de ocazie.

5. Raritatea relativă său desjinea banilor în genere. Dicem relativa pe-tru ca potu și suntu în faptu tieri fără servicii de bani, în care interesuriu normalu e fără josu, și suntu tieri bogate de bani, unde interesuriu normalu este fără susu. Pentru aceasta proporție în pretiul folosirei către multimea banilor sălători și datatorii de măsură și regulatoare desvoltarea industriei, vizitatea și omnilateralitatea comertului în intru și afară. În statele industriale mari, cu unu comertu însemnat, interesuriu poate sa fie mare, în butulu multimei relative a capitalului circulatoriu, în state agricul-turale stagnante, cu comertu micu, poate sa fie interesuriu fără micu; totu-si acesta nu se mai poate sustine din cauzele cari se voru cercetă mai tardiu.

Program'a conferințelor

La Atheneul Român.
Pre anul 1873/4.

16. Decembrie G. Stanescu Rafailu; vietiua și operele lui.

20 Decembrie Chr. Pascanu. Considerații asupra pretinsei stări ozonice a atmosferei.

23. Decembrie G. Sionu. Despre colinde, („Buna dimineață la Mosiu-Ajunul“)

27. Decembrie C. Drăgescu, Igienea frumusetiei și amorului.

30. Decembrie I. Massimu. Despre limba.

3. Ianuarie 1874. D. de Marsilacu. Despre poesiile infinitului.

6. Ianuarie Colonelu Stef. Falcoianu. Calendariul, Mersula tempului. Prevederea fenomenelor meteorologice.

10. Ianuarie Gr. Tocilescu, Petru Cercel.

13. Ianuarie T. Charlieru. Drumurile de feru.

17. Ianuarie L. C. Brăteanu. Mărcarea economică.

20. Ianuarie V. A. Urechia. Convorbiri literare.

24. Ianuarie St. Mihailescu. Darwinismul.

27. Ianuarie I. A. Cantacuzin. Teoria fizica și fisiologica a muzicii.

31. Ianuarie D. Davila. Conservația vinurilor.

3. Februarie B. P. Hajdeu. Despre limba.

